

2. Левченко Т.М. Збагачення мовлення учнів 5 – 7 класів етнокультурознавчою лексикою : Автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.02 / Т.М. Левченко ; Ін-т педагогіки АПН України. – К., 2001. – 18 с.

Т. Кривенко,
НПУ імені М.П.Драгоманова,
Науковий керівник: к.пед.н., доцент Н. П.Кравець.

ВИХОВАННЯ ІНТЕРЕСУ ДО УРОКІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ В УЧНІВ З ПОРУШЕНИМ ІНТЕЛЕКТОМ

Анотація. Описано виховання інтересу до уроків української мови та літератури в учнів з порушеним інтелектом. Акцентується увага на доцільність використання навчальних ігор, окреслюється їх навчальна мета на уроках української мови та літератури. Окреслено шляхи організації читання серед учнів з порушеним інтелектом.

Ключові слова: українська мова і література, учні з порушеним інтелектом, навчальні ігри.

Читання – це найвище мистецтво і оволодівати ним треба все життя. Читаючи, людина залишається з книгою наодинці. Йде особливий внутрішній діалог між книгою і людиною. Діалог, що потребує праці розуму і серця, дає людині незабутні враження і знання. Але у розумово відсталих учнів цей процес відносно порушений, тому потребує постійної корекції на уроках з допомогою вчителя [2; 6].

Як мистецтво слова, художня література впливає на духовний світ особистості розумово відсталого учня-читача, оскільки в ній відображено різноманітні аспекти виховного процесу – естетичний, ідейний, громадянський, екологічний, патріотичний тощо. Виховна функція художньої літератури пов'язана з культурою, ідеологією, що певним чином проявляється у кожному творі.

Читання художньої літератури забезпечує виховання культури людських взаємин, що особливо важливо для читачів з інтелектуальними порушеннями з огляду як на суб'єктивні, так і об'єктивні причини. До суб'єктивних належать замкнутість школярів, небажання та невміння вступати у контакти як з дорослими, так і з однолітками, особливо з незнайомими; несформованість навичок міжособового спілкування, внаслідок чого вони після закінчення шкільного навчання зі значними труднощами адаптуються у виробничому або навчальному колективах [1; 5, с. 8].

Для того, щоб учні з інтелектуальними порушеннями краще засвоювали необхідний навчальний матеріал з української мови та літератури, ми використовували наочні засоби, різноманітні технічні засоби, ігри, ігрові засоби. Ігри активізують психічні процеси діяльності (відчуття, сприймання, мислення, уяву, пам'ять, увагу, волю, мову), які призводять до позитивних зрушень у розвитку дитини.

Використання на уроках української мови та літератури дидактичних ігор та ігрових моментів робить процес навчання цікавим, створює у дітей бадьорий, творчий настрій, полегшує засвоєння навчального матеріалу. Навчальні ігри сприяють кращому засвоєнню матеріалу. Їх основною метою є: 1) стимуляція психічної й фізичної активності учнів; 2) розвиток організованості; 3) підвищення самопочуття; 4) формування впевненості у собі; 5) створення умов для виправлення порушень психіки і подальшого розвитку пізнавальної діяльності, моторики; 6) формування моральних якостей; 7) виховання ініціативи; 8) створення передумов включення учнів у суспільну діяльність [3].

З огляду на це ми запропонували учням завдання „Чому так говорять?“, яке передбачало читання дітьми різних прислів'їв та обговорення їхнього змісту. Учням пропонували поміркувати над ними якийсь час, щоб вони змогли висловити власне судження за їхнім змістом.

Надійним помічником вчителя у формуванні читацьких інтересів дітей є літературні ігри, які можна проводити для будь-якого класу. За змістом і формою вони досить різноманітні і можуть практикуватися під час обговорення прочитаної книги, проведення літературних ранків і свят, походів чи екскурсій [7]. Ігри сприяють створенню бадьорого настрою в школярів, збагаченню їх знань, розвитку творчої уяви, образної пам'яті та мислення. Тому використовували ігри, в основі яких лежить упізнавання творів за окремими ілюстраціями чи уривками, постановка і розгадування „хитрих“ запитань по прочитаних книгах, відгадування імен літературних героїв, прізвищ письменників, складання

літературних ігор за принципом „чого не вистачає“. У процесі літературних ігор розвиваються інтелектуальні, моральні, вольові риси школярів, проявляється і удосконалюється світогляд, активізуються задатки і здібності [2; 3; 4].

Дуже важливо правильно організувати дитяче читання, спрямувати його так, щоб дитина не розгубилася в книжковому морі, щоб до її рук потрапляли найнеобхідніші книги, щоб спілкування з ними стало звичним, щоденним і, що дуже важливо, приємним заняттям. Ми намагалися допомогти дитині зрозуміти, що скільки б вона не отримувала інформації з різних мас-медіа, лише читання надасть справжню насолоду від слова, образу, краси [4; 7]. Звичайно, діти повинні зрозуміти, що читання-це напружена праця, але вона, якщо вмієш її виконувати, приносить справжнє задоволення від спілкування з мистецтвом слова. Саме дорослі повинні свідомо й цілеспрямовано виховувати у дитини інтерес до читання, починаючи з сім'ї, дитячого садка, молодших класів.

Щоб виробити в розумово відсталих учнів стійкі увагу та інтерес до уроків української мови й літератури, ми використовували на уроках наочно-зорові образи предметів для уточнення того чи іншого поняття; за допомогою образного порівняння привертали увагу до особливостей матеріалу, що вивчався.

Знайомлячи школярів з назвою твору, враховували, що заголовок завжди спрямовує учня-читача на майбутнє читання, сприяє зосередженню уваги на героях чи персонажах твору, викликає інтерес до читання. Проте розумово відсталі не досить чітко диференціюють сутність понять: твір>заголовок>назва твору. Для кращого розуміння сутності вказаних понять і ролі назви у творі, поряд із заголовком та уривком з твору на слайді пропонували графічну схему-модель: назва > твір з одночасним використанням допоміжних запитань: 1. Про що можна дізнатися у творі, зважаючи на його назву? 2. На що вказує назва: на час дії, місце дії, героя; на предмет, важливий для характеристики героя твору, на тему чи основну думку, виражену в творі?

Також використовували дидактичні ігри різної складності, що дало можливість здійснювати індивідуальний підхід до учнів, забезпечити участь в одній і тій же грі учнів, які мають різний рівень знань.

Отже, виховати у розумово відсталих учнів інтерес до уроків української мови та літератури допоможуть дидактичні ігри, які вчитель повинен заздалегідь продумати, відібрати гру відповідно до виховних і освітніх завдань, спланувати її, визначити можливості учнів, уявити їхню поведінку. Також необхідно звертати увагу на наочність, її доцільність і достатність, оскільки наочність має велике значення для розвитку учнів з інтелектуальними порушеннями не лише на уроках української мови та літератури, а взагалі у роботі й на інших уроках.

Література

1. Кравець Н.П. Виховання в учнів з порушеннями інтелекту культури людських взаємин на уроках читання / Н.П.Кравець // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: збірник наукових праць/ гол.ред.П.М.Таланчук.- К. :Ун-т „Україна“, 2008. –С. 246–255.
2. Кравець Н.П. Інновації на уроках літератури у роботі з розумово відсталими учнями / Н.П.Кравець // Innovative process in education: Collective monograph.- AMEET. Sp. Z,0.0., Lodz, Poland, 2017. – PP.75–90.
3. Кравець Н.П. Літературні ігри і виховання розумово відсталих учнів як активних читачів / Н.П.Кравець // Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки) : зб. наук. пр. – Вип.V. В 2-х т., Т. 1. – Кам'янець-Подільський : ПП Медобори 2006, 2015. – С. 155–173.
4. Кравець Н.П. Метод творчого читання і формування читацької діяльності розумово відсталих учнів / Н.П.Кравець // Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та психологія: збірник наукових праць. – Випуск 22. – К. : Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2012. – С. 119–124.
5. Петько Л.В. Англійська мова для студентів-психологів та дефектологів / Л.В.Петько // Дидактичний матеріал для практичних занять та самостійної роботи студентів з іноземної мови зі спеціальностей: 6.010105 „Корекційна освіта (за нозологіями)“, 6.030102 „Психологія“, 6.030103 „Практична психологія“: навч. посібник для студентів, магістрантів, аспірантів. – К. : Талком, 2015. – 160 с.
6. Петько Л.В. Реалізація концепції підготовки магістрів в Україні для роботи в інклюзивному освітньому просторі / Л.В.Петько // Актуальні проблеми навчання та виховання людей в інтегрованому освітньому

середовищі: тр. XI Міжнар. наук.-практ. конф., листопад 2011 р. – Ч. I. – К. : ВМУРЛ „Україна”. – 2011. – С. 92–94.

7. Петько Л.В. Стимулювання творчих здібностей підлітків засобами втілення образу казкового персонажу/ Л.В.Петько // Лялька як знак, образ, функція: Матер. всеукр. наук.-практ. конф. „Другі Марка Грушевського читання” / за ред. О.С.Найдена. – Київ. : ВД „Стилос”, 2010. – С. 200–204.

С. П. Лазаренко,

Бердянський державний педагогічний університет,
науковий керівник – д.пед.н., проф. В. Ф. Загороднова.

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ МІЖМОВНОГО ПОРІВНЯННЯ НА ЕТАПІ ПРАКТИЧНОГО ЗАСВОЄННЯ ЛЕКСИЧНИХ ЗНАТЬ УЧНІВ

Стан та умови функціонування української мови в Україні спонукають замислитися над пошуками шляхів урівноваження складної соціолінгвістичної ситуації в країні. У зв'язку з цим не випадковим є спрямування сучасної лінгводидактики на комунікативно-функціональне вивчення державної мови у школах з поліетнічним контингентом учнів.

Користування кількома мовами в житті частини населення ставить перед учителями ряд суттєвих завдань, які стосуються проблеми змісту шкільного курсу української мови, методів і прийомів роботи вчителя-словесника.

Тенденція сьогодення полягає у вивченні мови та культури певної нації – від конфронтації і зіставлення мов та культур до діалогу. Саме за умови володіння цілісною системою уявлень про національні звичаї, традиції, реалії країни, мова якої вивчається, можлива повноцінна комунікація, а оволодіння певною мовою неможливе без звернення до етносоціокультурних знань народу.

Нові завдання навчання української мови в контексті діалогу культур вказують на необхідність вивчення екстралінгвістичних параметрів спілкування та мовного середовища, де функціонує українська мова. Безпосередньо у навчальному процесі, працюючи з учнями-носіями іншої мови, іншого світосприйняття, інколи іншої віри, національної культури, ми не можемо не враховувати тієї національної моделі світосприйняття, яка вже склалася в учнів, не зважати на певні історико-етно-соціо- і психолінгвістичні особливості їх як представників іншої мовної і культурної спільноти.

Мета статті – визначити методичний потенціал методу міжмовного порівняння у лінгводидактиці, зокрема його значення для крос-культурного навчання учнів української мови.

Проблема крос-культурного навчання мов ґрунтується на дослідженні мовних контактів і зв'язків, які мають у мовознавстві давні й міцні традиції, спирається на фундаментальні, щодо постановки проблем і залучення багатого фактичного матеріалу, праці О.Потебні, Л.Булаховського, О.Шахматова, А.Кримського, П.Житецького та інших.

Останні роки вітчизняного й зарубіжного мовознавства відзначаються поглибленим вивченням мов у зіставних аспектах. Для цього вживаються різні терміни: контрастивна лінгвістика, конфронтативне мовознавство, зіставне мовознавство тощо. Між цими термінами науковці намагаються провести певну диференціацію залежно від кінцевої мети дослідження або ступеня структурної чи генетичної близькості або віддаленості мов. Зокрема, В.Манакін зазначає "...якщо прийняти те, що контрастивна лінгвістика досліджує розбіжності неспоріднених мов, а зіставне мовознавство – споріднених, то постає проблема, по-перше, мовних відповідників індоєвропейських мов на фоні деяких азійських чи східних мов, а по-друге, – терміна, яким позначатиметься зіставний аналіз мовних фактів споріднених слов'янських мов, серед яких наявні власні підгрупи близькоспоріднених"[2, 12]. З певним застереженням лінгвісти ставляться до перелічених термінів і вважають їх співвідносними.

Окремого з'ясування, на думку лінгвістів, потребує питання співвідношення контрастивістики й інших лінгвістичних галузей, які в основі своїй мають спільний метод пошуку – *порівняння*. Виходячи з того, що порівняння як універсальний лінгвістичний метод спонукає до виявлення трьох основних типів співвідношення між мовами – спільного, типологічного та відмінного, загальна компаративістика поділяється відповідно на три основні галузі: лінгвістичну універсологію, типологічну та контрастивну